

THỨC ĐẨY TÀI CHÍNH TOÀN DIỆN TẠI VIỆT NAM: THỰC TRẠNG VÀ MỘT SỐ GIẢI PHÁP

LÊ THANH HUYỀN

Tài chính toàn diện đóng vai trò quan trọng trong xóa đói giảm nghèo và thúc đẩy sự phát triển thịnh vượng của quốc gia. Sau hơn 2 năm triển khai thực hiện theo Quyết định số 149/QĐ-TTg ngày 22/01/2020 của Thủ tướng Chính phủ, Chiến lược tài chính toàn diện đã đạt được một số kết quả nổi bật về khuôn khổ pháp lý, cơ sở hạ tầng tài chính... Tuy nhiên, trong bối cảnh mới, cần triển khai đồng bộ các giải pháp để thực hiện hiệu quả Chiến lược tài chính toàn diện quốc gia nhằm thúc đẩy nền kinh tế nhanh chóng phục hồi và phát triển bền vững.

Từ khóa: Tài chính, tài chính toàn diện, tài chính vi mô

PROMOTING FINANCIAL INCLUSION IN VIETNAM: SITUATION AND SOLUTIONS

Le Thanh Huyen

Financial inclusion plays an important role in eradicating poverty and promoting the development of national prosperity. After more than 2 years of implementation in accordance with Decision No. 149/QĐ-TTg dated January 22nd, 2020 of the Prime Minister, the Financial Inclusion Strategy has achieved outstanding results in terms of the legal framework and financial infrastructure... However, in the new context, it is necessary to implement synchronously solutions to promote the efficiency of the National Financial Inclusion Strategy for fast economic recovery and sustainable development.

Keywords: Finance, financial inclusion, microfinance

Ngày nhận bài: 3/10/2022

Ngày hoàn thiện biên tập: 20/10/2022

Ngày duyệt đăng: 26/10/2022

Khái quát về tài chính toàn diện

Một trong những khái niệm về tài chính toàn diện xuất hiện sớm nhất là của Leyshon và các cộng sự vào năm 1995: "Tài chính toàn diện được hiểu là quá trình một số nhóm xã hội và cá nhân nhất định được tiếp cận với hệ thống tài chính chính thức".

Mohan (2006) cho rằng, tài chính toàn diện thể hiện khả năng tiếp cận của một số bộ phận trong xã hội đối với các sản phẩm và dịch vụ tài chính phù hợp, chi phí thấp, công bằng và an toàn từ các nhà cung cấp chính thống. Do vậy, tài chính toàn diện

được hiểu theo nghĩa rộng hơn so với tiếp cận tài chính.

Sarma và các cộng sự (2011) nhìn nhận tài chính toàn diện như một quá trình đảm bảo sự dễ dàng tiếp cận, tính khả dụng và sử dụng của hệ thống tài chính chính thức cho tất cả các thành viên của nền kinh tế. Định nghĩa này nhấn mạnh một số khía cạnh của tài chính toàn diện là khả năng tiếp cận, tính khả dụng và sử dụng hệ thống tài chính. Một quan điểm khác, tài chính toàn diện được hiểu là khả năng tiếp cận dịch vụ và sản phẩm tài chính phù hợp (Islam và cộng sự, 2011).

Theo Demirgüç-Kunt và cộng sự (2015), tài chính toàn diện là việc cung cấp các dịch vụ tài chính phù hợp và thuận tiện cho mọi thành viên xã hội với mức chi phí hợp lý, thông qua những cách thức thuận tiện, phù hợp với tiêu chuẩn/điều kiện của khách hàng.

Tại Việt Nam, khái niệm tài chính toàn diện được nêu trong Chiến lược tài chính toàn diện quốc gia đến năm 2025 định hướng 2030 như sau: Tài chính toàn diện là việc mọi người dân và doanh nghiệp được tiếp cận và sử dụng các sản phẩm dịch vụ tài chính một cách thuận tiện, phù hợp nhu cầu, với chi phí hợp lý, được cung cấp một cách có trách nhiệm và bền vững, trong đó chú trọng đến nhóm người nghèo, người thu nhập thấp, người yếu thế, doanh nghiệp nhỏ và vừa, doanh nghiệp siêu nhỏ.

Như vậy, có thể khái quát rằng, tài chính toàn diện là tất cả việc cung cấp các dịch vụ tài chính chính thức (thông qua các hình thức như: thanh toán, chuyển tiền, tiết kiệm, tín dụng, bảo hiểm) một cách thuận tiện, phù hợp với nhu cầu và với chi phí

hợp lý tới tất cả người dân. Tài chính toàn diện không chỉ giới hạn trong việc cải thiện khả năng tiếp cận tín dụng mà bao gồm cả nâng cao hiểu biết về tài chính cho người dân và bảo vệ người tiêu dùng.

Thực trạng phát triển tài chính toàn diện tại Việt Nam

Nhận thức rõ tầm quan trọng và vai trò của tài chính toàn diện, ngày 22/01/2020, Thủ tướng Chính phủ đã ký Quyết định số 149/QĐ-TTg phê duyệt Chiến lược tài chính toàn diện quốc gia đến năm 2025, định hướng đến năm 2030. Chiến lược đưa ra quan điểm, mục tiêu, nhiệm vụ và giải pháp nhằm thúc đẩy tiếp cận và sử dụng sản phẩm, dịch vụ tài chính cho mọi người dân và doanh nghiệp, trong đó chú trọng đến những đối tượng chưa được tiếp cận hoặc ít được tiếp cận, đặc biệt là người dân sống ở khu vực nông thôn, vùng sâu, vùng xa; người nghèo, người thu nhập thấp, phụ nữ và những đối tượng yếu thế khác.

Việc ban hành Chiến lược này thể hiện chủ trương nhất quán của Đảng, Nhà nước trong thúc đẩy tăng trưởng toàn diện hướng tới bền vững trong dài hạn, bảo đảm hài hoà giữa tăng trưởng kinh tế, tiến bộ và công bằng xã hội, bảo vệ môi trường. Chiến lược được ban hành nhằm giúp hệ thống tài chính Việt Nam phát huy hơn nữa vai trò huyết mạch của nền kinh tế, qua đó góp phần thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội, giảm chênh lệch giàu nghèo, giúp mọi người dân được thụ hưởng mọi thành quả của phát triển kinh tế. Mục đích cuối cùng là hướng đến người dân, bảo đảm cho nhân dân có cuộc sống ấm no, hạnh phúc.

Sau hơn 2 năm Chiến lược tài chính toàn diện quốc gia đến năm 2025, định hướng đến năm 2030 được ban hành, 6 nhóm nhiệm vụ, giải pháp của Chiến lược đều đã được các bộ, ngành tích cực triển khai:

Một là, khuôn khổ pháp lý cho việc thực hiện các mục tiêu tài chính toàn diện không ngừng được hoàn thiện. Đến nay, các bộ, ngành đã xây dựng, trình các cấp có thẩm quyền ban hành 01 luật, 06 nghị định, 05 quyết định và trực tiếp ban hành nhiều thông tư hướng dẫn tạo khuôn khổ pháp lý ngày càng đầy đủ, đồng bộ cho việc thực hiện các mục tiêu tài chính toàn diện. Điển hình như Nghị quyết số 106/2020/QH14 ngày 10/6/2020 đưa dự án Luật Kinh doanh bảo hiểm (sửa đổi) vào Chương trình xây dựng Luật, pháp lệnh năm 2021; Nghị định số 45/2021/NĐ-CP ngày 31/3/2021 về việc thành lập, tổ chức và hoạt động của Quỹ hỗ trợ phát triển hợp tác xã; Quyết định số 02/2021/QĐ-TTg ngày 21/01/2021

sửa đổi, bổ sung một số điều của Quyết định số 28/2015/QĐ-TTg ngày 21/7/2015 về tín dụng đối với các hộ mới thoát nghèo; Quyết định số 316/QĐ-TTg ngày 9/3/2021 về việc phê duyệt triển khai thí điểm dùng tài khoản viễn thông thanh toán cho các hàng hóa, dịch vụ có giá trị nhỏ; Quyết định số 1813/QĐ-TTg ngày 28/10/2021 về việc phê duyệt Đề án phát triển thanh toán không dùng tiền mặt tại Việt Nam giai đoạn 2021-2025... Các văn bản pháp lý được ban hành sẽ thúc đẩy các Quỹ tài chính nhà nước ngoài ngân sách có tính chất cho vay và bảo lãnh tín dụng từ trung ương đến địa phương hoạt động hiệu quả, tiếp tục hỗ trợ người mới thoát nghèo phát triển sản xuất, kinh doanh, giảm nghèo bền vững.

Bên cạnh đó, các bộ, ngành đã kịp thời sửa đổi, bổ sung và ban hành mới các quy định liên quan đến cung ứng các sản phẩm, dịch vụ tài chính, nhất là các dịch vụ tài chính số như cho phép mở tài khoản thanh toán bằng phương thức điện tử thông qua xác thực khách hàng bằng eKYC, không cần gặp mặt trực tiếp; các quy định về thanh toán không dùng tiền mặt; quy định về đảm bảo an ninh, an toàn trong hoạt động thanh toán; các quy định về thanh tra, giám sát ngân hàng, qua đó tạo cơ sở pháp lý cho việc triển khai các giải pháp đột phá nhằm thúc đẩy khả năng tiếp cận và sử dụng các sản phẩm, dịch vụ tài chính cho các đối tượng mục tiêu của tài chính toàn diện.

Hai là, các tổ chức cung ứng, kênh phân phối tiếp tục được phát triển. Đến nay, hệ thống các tổ chức cung ứng sản phẩm, dịch vụ tài chính trên thị trường đã phát triển khá đa dạng, hiện diện tại hầu hết các tỉnh, thành phố trên cả nước. Số lượng chi nhánh, phòng giao dịch của hệ thống ngân hàng thương mại (NHTM) bình quân/100.000 người trưởng thành đạt 15,31 đơn vị; tỷ lệ xã/thị trấn có điểm cung ứng dịch vụ tài chính trên tổng số xã/thị trấn trên toàn quốc (không bao gồm Ngân hàng Chính sách xã hội) đạt 32,13%; số lượng máy ATM bình quân/100.000 người trưởng thành đạt 27,70 máy; số lượng máy POS bình quân/100.000 người trưởng thành đạt 439,26 máy. Đến cuối năm 2021, giá trị thanh toán qua Internet tăng 48,76%; thanh toán qua điện thoại di động tăng 87,5%; thanh toán qua mã QR tăng 125,5%; thanh toán nội địa qua thẻ ngân hàng tăng 21,16%... so với cùng kỳ năm 2020.

Ba là, các sản phẩm, dịch vụ tài chính cơ bản, hướng đến những đối tượng mục tiêu của tài chính toàn diện được tích cực cải thiện. Bên cạnh các sản phẩm, dịch vụ truyền thống, trên cơ sở các kênh phân phối hiện đại dựa trên công nghệ số, các tổ

chức cung ứng dịch vụ tiếp tục phát triển đa dạng các sản phẩm dịch vụ, tiện ích mới. Rất nhiều sản phẩm, dịch vụ đã được nghiên cứu triển khai như dịch vụ mở tài khoản trực tuyến bằng phương thức điện tử eKYC, tài khoản thanh toán không chịu phí duy trì tài khoản và số dư tài khoản tối thiểu, liên kết với thẻ ATM; dịch vụ tiền gửi tiết kiệm trực tuyến, lãi suất, cách thức gửi tiền đa dạng, linh hoạt; dịch vụ chuyển tiền, thanh toán hóa đơn các dịch vụ cơ bản của gia đình như điện, nước, thẻ điện thoại, truyền hình cáp, các loại dịch vụ khác như bảo hiểm, mua sắm trực tuyến, thanh toán trực tuyến thuế, phí, lệ phí, bảo hiểm xã hội trên Cổng dịch vụ công quốc gia; các sản phẩm cho vay tiêu dùng có lãi suất hợp lý; đầu tư, vay vốn, tài trợ thương mại trên các kênh số; dịch vụ chăm sóc khách hàng tự động với công nghệ AI...

Các tổ chức tín dụng tiếp tục cân đối, tập trung nguồn vốn cho các chương trình tín dụng đặc thù phục vụ phát triển nông nghiệp, nông thôn; đa dạng hóa các sản phẩm tín dụng phù hợp với nhu cầu sản xuất kinh doanh, tiêu dùng của người dân, doanh nghiệp. Đồng thời, các tổ chức tín dụng cũng tích cực tháo gỡ khó khăn cho khách hàng bị ảnh hưởng bởi biến đổi khí hậu, hạn hán, xâm nhập mặn, dịch tả lợn châu Phi, đặc biệt là dịch COVID-19 như cơ cấu lại thời hạn trả nợ, miễn, giảm lãi, giữ nguyên nhóm nợ, cho vay mới với lãi suất phù hợp, tạo điều kiện để khách hàng khôi phục, phát triển sản xuất kinh doanh.

Bốn là, cơ sở hạ tầng tài chính tiếp tục được hoàn thiện và tăng hiệu quả sử dụng. Các hệ thống thanh toán quan trọng như Hệ thống Thanh toán điện tử liên ngân hàng đã chuyển từ mô hình xử lý phân tán với 05 Trung tâm xử lý khu vực về 01 Trung tâm xử lý quốc gia duy nhất, bổ sung thêm các dịch vụ, nâng cấp phần mềm các thành viên để đáp ứng yêu cầu xử lý khối lượng lớn dữ liệu; Hệ thống thanh toán bù trừ tự động phục vụ các giao dịch thanh toán bán lẻ (ACH) được đưa vào vận hành chính thức, qua đó thiết lập hạ tầng thanh toán bán lẻ hiện đại, thanh toán theo thời gian thực, phục vụ nhu cầu chuyển tiền, giao dịch thanh toán bán lẻ, thanh toán các dịch vụ tiện ích.

Năm là, giáo dục tài chính, nâng cao năng lực và kiến thức tài chính; bảo vệ người tiêu dùng tài chính đã được quan tâm, tích cực triển khai. Các bộ, ngành (Bộ Tài chính, Bộ Thông tin và Truyền thông, Ngân hàng Nhà nước) đã triển khai các chương trình đào tạo để tăng cường kiến thức, kỹ năng tài chính cho người dân và doanh nghiệp. Bộ Giáo dục và Đào tạo đã thực hiện lồng ghép vào Chương trình giáo dục

phổ thông quốc gia các kiến thức về tài chính. Các tổ chức cung ứng dịch vụ tài chính thường xuyên tổ chức các chương trình, khóa đào tạo nhằm phát triển đội ngũ cán bộ quản lý và kinh doanh ngân hàng có trình độ chuyên môn cao, ý thức tuân thủ pháp luật, có đạo đức và tinh thần trách nhiệm nghề nghiệp, qua đó nâng cao chất lượng phục vụ khách hàng.

Sáu là, mục tiêu tài chính toàn diện được lồng ghép vào các chương trình, kế hoạch hoạt động của các bộ, ngành, địa phương tạo sự lan tỏa cả về phạm vi và quy mô triển khai của Chiến lược. Ngân hàng Nhà nước, Bộ Thông tin và Truyền thông, Đài Truyền hình Việt Nam, Đài Tiếng nói Việt Nam và các địa phương theo chức năng, nhiệm vụ được giao đã chú trọng triển khai công tác tuyên truyền về vai trò và ý nghĩa của tài chính toàn diện, nâng cao nhận thức xã hội về tài chính toàn diện. Ngân hàng Nhà nước, Bộ Ngoại giao thúc đẩy hợp tác với các nước và đối tác quốc tế; tăng cường tham gia vào các chương trình, diễn đàn quốc tế, các khuôn khổ hợp tác quốc tế về tài chính toàn diện...

Công tác truyền thông về hoạt động thanh toán và dịch vụ ngân hàng được đẩy mạnh đã giúp thay đổi thói quen của người tiêu dùng trong sử dụng dịch vụ tài chính trên nguyên tắc bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp của người sử dụng dịch vụ tài chính, qua đó, đẩy mạnh thực hiện Đề án phát triển thanh toán không dùng tiền mặt tại Việt Nam và Đề án nâng cao khả năng tiếp cận dịch vụ ngân hàng cho nền kinh tế.

Một số rào cản đặt ra

Tuy đạt những thành công nhất định nhưng vẫn còn một số rào cản lớn trong thúc đẩy tài chính toàn diện tại Việt Nam, cụ thể:

Thứ nhất, khuôn khổ pháp lý hiện hành còn bất cập, chưa bắt kịp đòi hỏi của thực tiễn, nhất là trong bối cảnh phát triển mạnh mẽ của khoa học công nghệ, xuất hiện thêm các kênh phân phối, sản phẩm, dịch vụ tài chính mới dựa trên đổi mới sáng tạo và ứng dụng công nghệ số nhưng cũng tiềm ẩn rủi ro.

Các chính sách, chương trình chưa được đặt trong một khuôn khổ chung mang tính hệ thống, mới chỉ được các bộ, ngành triển khai theo chức năng, nhiệm vụ của mình nên thiếu sự đồng bộ, sự gắn kết chặt chẽ giữa các ban, ngành liên quan theo một mục tiêu nhất quán nên kết quả các chính sách, chương trình mới chỉ giải quyết phần nào nội dung của tài chính toàn diện.

Thứ hai, mạng lưới chi nhánh, phòng giao dịch, hệ thống POS/ATM của các tổ chức tín dụng phân bố chủ yếu ở khu vực thành thị, các khu kinh tế phát

triển, khu đông dân cư, trong khi còn hạn chế tại các địa bàn nông thôn, vùng sâu, vùng xa.

Thứ ba, cơ sở dữ liệu về tiếp cận tài chính nói riêng và tài chính toàn diện nói chung còn thiếu. Cơ sở hạ tầng tài chính chưa được kết nối đồng bộ, đặc biệt là cơ sở hạ tầng thông tin (thông tin tín dụng, hệ thống định danh...), chất lượng mạng, tốc độ đường truyền còn yếu... đã gây ra không ít khó khăn cho công tác giám sát, đánh giá việc thực thi các nhiệm vụ, giải pháp của Chiến lược.

Thứ tư, người dân vẫn có thói quen dùng tiền mặt. Khi thói quen dùng tiền mặt của người dân vẫn còn phổ biến thì con đường thanh toán phi tiền mặt là trở ngại rất lớn. Trong nông nghiệp, thanh toán tiền mặt lại càng phổ biến, tới hơn 90% các sản phẩm nông nghiệp được giao dịch bằng tiền mặt. Thậm chí, với các phân khúc thị trường đang lớn mạnh như thương mại điện tử, nhiều giao dịch vẫn được thanh toán bằng tiền mặt (thanh toán khi giao hàng).

Giải pháp thúc đẩy tài chính toàn diện tại Việt Nam

Thúc đẩy tài chính toàn diện được xem là một trong những trọng tâm phát triển kinh tế - xã hội trong thời gian tới. Để thúc đẩy tài chính toàn diện một cách hiệu quả, cần thực hiện đồng bộ một số giải pháp sau:

Thứ nhất, tiếp tục hoàn thiện các quy định liên quan đến tài chính toàn diện. Cần ban hành Nghị định về cơ chế thử nghiệm có kiểm soát hoạt động công nghệ tài chính trong lĩnh vực ngân hàng; sửa đổi, bổ sung quy định về tổ chức và hoạt động của tổ chức tài chính vi mô; ban hành quy định về đại lý thanh toán. Nghiên cứu ban hành quy định về hoạt động cho vay thực hiện bằng phương thức điện tử; Hoàn thiện quy định về bảo hiểm vi mô, cơ chế bảo lãnh tín dụng; Ban hành hướng dẫn giao diện lập trình ứng dụng mở cho lĩnh vực thanh toán trong ngành Ngân hàng...

Ngân hàng Nhà nước làm tốt vai trò là cơ quan Thường trực của Ban Chỉ đạo quốc gia về tài chính toàn diện trong việc hướng dẫn, đôn đốc các bộ, ngành, địa phương, các cơ quan liên quan triển khai có hiệu quả các nhiệm vụ, giải pháp của Chiến lược. Đồng thời, tiếp tục xây dựng, ban hành và trình cấp có thẩm quyền ban hành các quy định trong lĩnh vực tiền tệ ngân hàng nhằm tạo điều kiện thuận lợi và thúc đẩy sự phát triển của thị trường dịch vụ tài chính ngân hàng; tăng năng lực quản lý giám sát, đảm bảo an toàn hệ thống; triển khai thực hiện kế hoạch chuyển đổi số ngành Ngân hàng; chỉ đạo các tổ chức tín dụng tích cực triển khai các định hướng

chiến lược về phát triển sản phẩm dịch vụ, các kênh cung ứng dịch vụ.

Thứ hai, tiếp tục hoàn thiện và tăng cường kết nối hạ tầng thanh toán phục vụ cho các giao dịch thanh toán điện tử trong nền kinh tế; đẩy nhanh việc khai thác kết nối, chia sẻ cơ sở dữ liệu quốc gia về dân cư và cơ sở dữ liệu quốc gia về căn cước công dân phục vụ xác minh thông tin khách hàng, giúp các tổ chức tín dụng tăng cường phát triển các sản phẩm, dịch vụ tài chính số.

Thứ ba, khuyến khích, hỗ trợ ngân hàng thương mại phát triển mạng lưới giao dịch tại khu vực nông thôn, vùng sâu, vùng xa. Sắp xếp, phát triển hợp lý mạng lưới ATM và POS, khuyến khích mở rộng mạng lưới ATM và POS ở nông thôn, vùng sâu, vùng xa. Khuyến khích các tổ chức tài chính vi mô đa dạng hóa sản phẩm, dịch vụ cho người nghèo, người thu nhập thấp, phụ nữ và doanh nghiệp siêu nhỏ. Khuyến khích phát triển mô hình liên kết hoạt động với các ngân hàng thương mại, hợp tác với các công ty công nghệ tài chính.

Thứ tư, thay đổi thói quen dùng tiền mặt của người dân. Hiện nay, đã có nhiều phương tiện thanh toán như chuyển khoản qua ngân hàng, dùng thẻ ghi nợ, thẻ tín dụng rồi các ứng dụng khác dùng cho ví điện tử, tuy nhiên, những phương tiện này vẫn chưa được người dân dùng phổ biến. Giải pháp đặt ra là cần tạo niềm tin cho người tiêu dùng để họ thấy được sự tiện lợi, an toàn khi thanh toán điện tử mọi lúc, mọi nơi. Khi người sử dụng thấy được sự tiện ích họ sẽ dần thay đổi thói quen không dùng tiền mặt. ❏

Tài liệu tham khảo:

1. Nguyễn Kim Anh (2022), "Không để ai bị bỏ lại phía sau": Mục tiêu của Chiến lược tài chính toàn diện sau 2 năm nhìn lại, <https://thitruongtaichinhvientien.vn/khong-de-ai-bi-bo-lai-phia-sau-muc-tieu-cua-chien-luoc-tai-chinh-toan-dien-sau-2-nam-nhin-lai-39060.html>;
2. Ban chỉ đạo quốc gia về tài chính toàn diện (2022), *Phiên họp lần thứ nhất Ban chỉ đạo quốc gia về tài chính toàn diện*, ngày 6/8/2022;
3. Beck, Thorsten, Asli Demirguc-Kunt, and Patrick Honohan (2008), *Finance for All? Policies and Pitfalls in Expanding Access*, Washington, DC: World Bank;
4. Demirgüç-Kunt, A., Klapper, L. F., Singer, D., & Van Oudheusden, P. (2015), *The global finindex database 2014: Measuring financial inclusion around the world*;
5. Islam, E., & Mamun, S. (2011), *Financial inclusion: the role of Bangladesh Bank*. Research Department, Bangladesh Bank Head Office, Dhaka;
6. Johnson, S. and M NinoZarazua (2009), *Financial Access and Exclusion in Kenya and Uganda*, BPID. *International Journal of Business and Management Review*, 11-28.

Thông tin tác giả:

TS. Lê Thanh Huyền

Trường Đại học Hòa Bình

Email: vocalcords21@gmail.com